

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Efterretninger

om

Fredericia lærde Institut

ved

Overlærer C. H. A. Bendtsen,
Institutets Bestyrer.

Første Gæfte.

Indbydelseskrist

til

den aarlige Hovedexamen
i September 1840.

Odense.

Trykt hos S. Zempel.
1840.

Det er min Hensigt i dette og et følgende Hefte at samle det Vigtigste af Svad der henhører til Fredericia lærde Instituts saavel ydre som indre Historie fra dets Oprettelse af indtil nu. Efterretningerne, som leveres, ere grundede paa de i Archivet opbevarede Documenter og Papirer. I dette Hefte afhandles om Institutets Oprettelse, dets Plan, Resourcer og Bestyrelse, hvortil føies en detailleret Beretning om dets Virksomhed for iaar. Det næste Hefte skulde indeholde en Beskrivelse af dets indre Forsatning og Virksomhed i de foregaaende Aar. Jeg antager, at disse Beretninger ville kunne interessere Dem, som for Tiden have Disciple i Institutet eller i Stremtiden agte at sætte deres Børn her, ligesom maaskee ogsaa Skolelærers Vener i Almindelighed, og at derfor de paa Arbeidet anvendte Timer ikke ere spildte.

Efterretninger om det lærde Institut i Fredericia.

I.

Om Institutets Oprettelse.

Da det i Mæret 1817 ved en kongelig Resolution, som læses i Collegialtidenden for samme Aar No. 61, var blevet afgjort, at Fredericia lærde Skole skulde nedlægges, dens Capitaler, Eiendomme og andre aarlige Indtægter henlægges til den lærde Skole i Tolding: besluttede Stadens Indbaanere, efter forgjæves at have gjort Alt for at beholde den gamle Skole, i den nedlagtes Sted at oprette et privat Underviisnings-Institut af et saadant Omfang, at derfra kunde dimitteres til Universitetet. For at realisere denne Idee henvendte Man sig først til Hs. Majestæt med Begjering om at erholde Understøttelse til det nævnte Diemed. Det Æquivalent, som Fredericia saaledes, ved en allerhøieste Resolution af 14 Februar 1818, erholdt for sin kongelige Skole, bestod i, at den forrige Skolebygning med Inventarium og Bogsamling blev overladt til Institutets Afbenyttelse, og at et aarligt Bidrag af 800 Rbd. r. S., som udbetales af den almindelige Skolefond, blev In-

stitutet tilfikkret. Dette Bidrag bliver, ifølge Universitetsdirectionens Skrivelse af 10 Octbr. 1818, forskudsvis udbetalt med 200 Rbd. r. S. qvartaliter. Desuden viste for nævnte Direction den Liberalitet, at den for sin Regning lod foretage en Deel nødvendige Reparationer ved Skolelocalet. Saameget er af det Offentlige gjort for Institutet; om dets øvrige Ressourcer, som bestaae i de Contin-genter, der betales for Disciplenes Underviisning, og i nogle private Donationer, skal nedenfor blive talt.

Den samme kongelige Resolution, som tilfagde Byen Fredericia hiin Understøttelse til dens paatænkte Institut, paalagde ogsaa Vedkommende at indsende til Universitetsdirectionen den Plan, hvorefter Institutet agtedes indrettet, for at erholde kongelig Confirmation. Denne, under 26te Mai 1818 confirmerede

Plan for Fredericia lærde Institut

lyder saaledes:

§ 1.

Institutet skal have samme Hovedbestemmelse som de lærde Skoler: at bibringe Ungdommen de Kundskaber, som udkræves til at optages som academisk Borger ved Kjøbenhavns Universitet.

§ 2.

I Institutet gives derfor Underviisning i de samme Lærefag, som for de lærde Skoler ere befalede, nemlig i Modersmaalet, i det latinske, græske og hebraiske Sprog, saavel som i det franske og tyske; endvidere i Religion og Moral, Geographi, Historie, Arithmetik, Elementargeometri og Calligraphi; dog skal fortrinligt Hensyn tages til de egentlige lærde Sprogs og Classikernes grundige Studium.

§ 3.

Endskjondt Institutet egentlig er bestemt for Studerende, kunne dog Ikkestuderende ogsaa deri optages, i Overeensstemmelse med det, som i denne Henseende er befalet i Forordn. af 7 Novbr. 1809 § 60.

§ 4.

Med Hensyn til de anmeldte Disciples Antal og Rundstaber antages p. t. ikkun 2de Classer.

§ 5.

Underviisningen i Institutet besørGES af 2de faste og 2de Timelærere, imellem hvilke de forskjellige Lærefag fordeles, saaledes at enhver Lærer fortsætter Underviisningen i de ham betroede Fag gennem begge Classer. Flere Læreres Antagelse og flere Classers Oprettelse beroer paa Institutets Fremgang og Disciplenes Løb. (Siden October 1820 har Institutet 3 Classer med 3 faste Lærere og 2 Timelærere).

§ 6.

Hvilke Lærefag enhver af Lærerne skal have, bestemmes ved Overenskomst mellem samtlige Lærere og Skolecommissionen, som vi underdanigst foreslaae i § 18.

§ 7.

Enhver, som ønsker nogen Discipel optagen i Institutet, indleverer derom skriftlig Anmeldelse til Commissionen, der tilstiller Skolens første Lærer Underretning herom; denne besørger, i Forening med de øvrige faste Lærere, den fornødne Prøve paa Barnets Forkundskaber anstillet. Efter Udfaldet af denne Prøve bestemmes dets Antagelse og Plads i Classerne. Ingen antages, uden at besidde de

Forkundskaber, som Forordn. af 7 Novbr. 1809 § 63 bestemmer. *) Den Antagne anføres med sit fulde Navn og Alder, samt Forældrenes Navn i en dertil indrettet Protocol, som Forstelærer fører. Han indberetter derpaa Antagelsen til Skolens Kassierer, for at denne af den Antagne kan have Skolebidraget. Antagelse af nye Disciple kan skee 2 Gange om Aaret, nemlig den 1 April og 1ste Octbr.

§ 8.

De daglige Læsetimer bestemmes til samme Antal som ved § 34 i Forordn. af 7 Novbr. 1809 er bestemt for de lærde Skoler.

§ 9.

Ved hvert Skoleaars Begyndelse, som bestemmes til 1ste October, forelægger Skolens første Lærer 14 Dage i Forveien Skolecommissionen en med samtlige Lærere aftalt

*) Denne § 63 lyder saaledes: Som væsentlige Betingelser ved nye Disciples Optagelse fastsættes Følgende:

1. At de ved Indtrædelse i Skolen have fyldt det tiende Aar eller dog kun i det Høieste feile nogle faa Maaneder i denne Alder, hvilket ved Indskrivningen maa bevises med Døbeattest, der gjemmes som Bisag til Skoleprotocollen.
2. At de kunne læse dansk og latinsk Skrift med Færdighed, og at de i Regning ere bekjendte med de 4 Specier.
3. At de hverken ere forviste fra en af de lærde Skoler, ei heller have forladt den paa nogen lovstridig Maade, hvorom Skolens første Lærer bør kaffe sig den fornødne Visshed.
4. At deres Sæder ere ufordærvede og deres Adfærd sømmelig.
5. At deres Alder ikke staaer i alt for stort Misforhold til den Klasse, til hvilken de, efter deres medbragte Kundskaber, kunne henhøre. Over 18 Aars Alder maa ingen Discipel, end ikke i Skolernes øverste Classer, antages, med mindre speciel Tilladelse dertil erholdes.

Plan for Underviisningen tilligemed en Fortegnelse over de Læsebøger, som agtes afbenyttede ved samme. Efterat denne Plan er antagen og understreven af Commissionen, biber den af samtlige Institutets Lærere at følge.

§ 10.

Ferierne blive de samme, som Forordn. af 7 Novbr. 1809 fastsætter for de lærde Skoler, med Tillæg, indtil videre, af Loverdag Eftermiddag.

§ 11.

Examen i Institutet afholdes 2de Gange om Aaret: Hovedexamen i de sidste 14 Dage af September Maaned, og den anden ved Marts Maaned's Udgang; denne afholdes i Lærernes Nærværelse og i Skolecommissionens eller enkelte af dens Medlemmers; hiin staaer aaben for Disciplenes Forældre, Børgere og Belgjørere, saavel som for alle Belyndere af videnskabelig Underviisning. Censorerne ved Examen ere, foruden den examinerende Lærer, Skolens øvrige faste Lærere og de af Skolecommissionens Medlemmer, som ved Examen ere tilstede, ligesom og Videnskabsmænd, som med Commissionens Samtykke indbydes.

§ 12.

Ved Examens Holdelse, saavel som ved Censuren, iagttages i Almindelighed de samme Regler, som for de lærde Skoler i denne Henseende ere forestrevne. Resultatet af enhver Examen indføres i en dertil indrettet Protocol, der føres af Skolens første Lærer og underskrives af Commissionen og de øvrige Lærere.

§ 13.

Dpshyttelse i Classerne og Disciplenes Overgang fra

den ene Klasse til den anden bestemmes efter de Regler, som den 96de § i oftmeldte Forordning foreskriver. *)

§ 14.

Disciplenes Modenhed til Dimission til Universitetet bedømmes af Skolens faste Lærere, hvorved den første Lærer tilkommer samme Stemme som Forordningens § 97 tillægger Rectoren ved de lærde Skoler, hvorimod han ogsaa er underkastet Ansvar, som den i § 104 paalægger den Dimitterende.

§ 15.

Med Hensyn til Ordens Vedligeholdelse, Omsorg for Sædelighed, det stadige Tilsyn med Classerne, ei alene i, men mellem Læsetimerne, paaligge de samme Pligter Lærerne, som Forordn. af 7 Novbr. 1809 indskærper Lærerne ved de lærde Skoler. **) Enhver Lærer indtegner i en for

*) Denne § 96 lyder saaledes: Dvslyttelse fra en lavere til en høiere Specialklasse finder ordentligviis kun Sted ved den offentlige Examen's Slutning. Ingen Dvslytning i høiere Classer kan ske uden efter Overlæg mellem samtlige faste Lærere, til hvem alene Dommen om Modenheden til Dvslytning aldeles skal være overladt, uden at Noget, hvad Forhold han end staaer i til Skolen eller til enkelte Disciple, deri maa blande sig. Denne Dvslytning finder Sted, naar en Discipel i Fundamentalkundskaber og især i de gamle Sprog har opnaaet den Fasthed og derhos overhovedet den Forstandscultur, som den lavere Klasse bør forskaffe ham, for at kunne gjøre sikker Fremgang i den høiere.

**) Til Uordener's Forebyggelse — hedder det i Forordningens § 55 — „Skulle de Lærere, som give Underviisning i Formiddagens eller Eftermiddagens første Time, indfinde sig saa betids og fordele Dvsynet saaledes imellem sig, at Disciplene, medens de forsamle sig, ikke ere uden Opsyn, ligesom ogsaa de Lærere, som have den sidste For- og Eftermiddagstime, stedse maa være de sidste, der forlade Classen og Skolen.“

Discipelen indrettet Characterbog eengang om Maanedens sit Vidnesbyrd om hans Fremgang og Dpforsel; dennes Forældre eller Børge tegne derpaa ligeledes hver Gang i samme Bog, at den er dem foreviist. I denne Henseende fører og enhver Lærer den ved oftmeldte Forordning befalede Dagbog.

§ 16.

De samme corporlige Straffe, som Skoleforordningen forbyder for de lærde Skoler, ere ogsaa i dette Institut aldeles forbudne. Hvilke andre Straffe der blive at anvende, bestemmes noiere ved Overlæg mellem Lærerne og Commissionen.

§ 17.

Underviisningen gives i den forhenværende lærde Skoles Læseværelser. Benyttelse af Skolebygningens øvrige Locale, som Bopæl for Lærerne, med Have m. m., bestemmes af Commissionen ved Lærernes Antagelse.

§ 18.

Overbestyrelsen af Institutet fører en Commission, der, ligesom det ved Forordn. af 7 Novbr. 1809 § 8 er paalagt Ephorerne, har at vaage over, at Orden og Disciplin vedligeholdes, at alle Hindringer for Institutets Belfærd, saavidt skee kan, ryddes af Veien m. m., som benævnte § 8 i det Følgende indstærper. Denne Commission bestaaer af Statens Magistrat, dens tvende Sognepræster og tvende af Stadens øvrige Indbaanere, ligesom ogsaa Skolens Førstelærer tiltræder den i alle Sager, som angaae Underviisningen. *) De tvende Stadens Indbaanere vælge de Foræl-

*) Ved kongelig Resolution af 28 Octbr. 1825 er „Skolens Førstelærer tillagt Sæde og Stemme i den Commission, til hvilken

dre, som have Børn i Institutet. Er Valget faldet paa selve Forældrene, hvis Børn ere i Institutet, kunne de ei undslaae sig, men skulle tiltræde Commissionen, saalænge de have noget Barn i Skolen, ligesom de ogsaa efter den Tid kunne vedblive, om de dertil ere villige. Samtlige Commissionens Medlemmer have i Forhandlingerne lige Stemme.

§ 19.

Enhver, som maatte have Noget at bemærke med Hensyn til Skolevæsenet i Institutet, maa desangaaende henvende sig til Commissionen. Skulde Nogen af Commissionen selv bemærke nogen Uorden eller Forsømmelse der, confererer han med Commissionen, førend Videre foretages. *)

§ 20.

Et af denne Commissions Medlemmer, som af de øvrige ved fleste Stemmer dertil vælges, er Institutets Kasserer. Han oppebærer dets Indtægter og udbetaler dets Udgifter efter foregaaende Anviisning af Commissionen. Han vedbliver denne Bestilling i 2 Aar, da en ny vælges. Ved hvert Skoleaars Slutning aflægger Kassereren Regnskab, hvilket, revideret og undertegnet af Commissionens øvrige Medlemmer, offentligen bekendtgjøres.

Institutets Bestyrelse er betroet, ved Behandlingen af alle Sager, dog stedse med sidste Underkrift."

*) Ved kongelig Resolution af 28 Octbr. 1825 er bestemt: „Intet Medlem af Commissionen maa, uden den øvrige Commissions Samtykke, tiltage sig Inspection over Lærerne eller Underviisningen, eller indfinde sig enten i Læsetimerne eller ved Prøver med de til Optagelse i Institutet anmeldte Børn; findes saadan Inspection fornøden, vælges eet af Commissionens Medlemmer eller flere af den dertil; ved dette Valg har Forstærker ingen Stemme."

§ 21.

Til Lærere vælges af Commissionen iblandt dertil kvalificerede Personer, som attraae disse Poster, de, som den efter Samvittighed og bedste Overbeviisning anseer for at være de dueligste og værdigste. Commissionen ansøger for den antagne Førstelærer hos Directionen for Universitet og de lærde Skoler om Ret til at dimittere. Lærernes Løn og deres Forhold til hinanden indbyrdes berøer paa Overenskomst mellem dem og Commissionen. Duffer nogen af Institutets faste Lærere at forlade samme, skal han tilmelde Commissionen det 6 Maaneder forinden; dog gjælder denne Bestemmelse ikke i det Tilfælde, at Hs. Mæjstæt allernaadigst maatte ansætte en saadan Lærer i et eller andet Embede. Dgsaa er Commissionen paa sin Side, naar den finder sig nødsaget til at afskedige en Lærer, pligtig til at tilkjendegive ham det 6 Maaneder forud, da han til bestemt Tid skal fratræde Posten.

§ 22.

Som Maximum for Skolepengene for hver Discipel bestemmes 60 Rbd. S. B., eller, hvilket overlades til dennes Forældre eller Børge, om de heller ønske det, tresindstyve Rigsbankdaler rede Solv, hvilken Betaling erlægges kvartaliter forud til Kasfereren. Commissionen kan, efter Omstændighederne, vel ned sætte, men ikke forhøje denne Betaling uden samtlige Forældres og Børgers Samtykke, hvis Børn ere i Skolen. *)

*) Heri er, efter Commissionsbeslutning, steet den noiere Bestemmelse, at naar 2 Brødre paa eengang frequentere Institutet, betales for dem 90 Rbd.; naar 3, da 110 Rbd.; for en 4de Institutet. For en Ikkestuderende betales 30 Rbd. For Gratister erlægges 2 Rbd. kvartaliter i Lys- og Brændepenge.

§ 23.

Commissionen tilfjaller aarligen Directionen for Universitetet en lovlig Synsforretning over Skolebygningen, Inventarium og Bogsamling, ligesom ogsaa den i kongelig Instrux af 13 September 1805 § 10 befalede aarlige Indberetning, hvilken Skolens Forstelærer skal affatte. *)

Indrettet efter denne Plan, aabnedes Fredericia lærde Institut den 1 Juli 1818 af de antagne tvende faste Lærere, nuværende Rector ved Nykjøbing lærde Skole, Hr. C. P. Rosendahl, som Bestyrer, og nu afdøde Pastor S. C. Müller, som anden Lærer. Underviisningen i Mathematik overtoges af Artilleri-Capitain, nu Major og Rid. af Dannebrog Hr. v. Fensmark, og i Calligraphi af nu afdøde Major og Bagnetmester = Lieutenant v. Dieckmann. Ved dets Aabning talte Institutet 15 Disciple af forskjellig Alder og heel forskjellige underviste, saa at kun 5 vare saavidt, at de kunde optages i en 2den Classe, medens de øvrige, hvoraf kun et Par havde læst noget latin Grammatik, kom til at udgjøre den første. I de følgende Aar tiltog Disciplenes Antal, saa at i 1820 en 3die Classe kunde oprettes og en 3die fast Lærer ansættes. Det højeste Discipelantal Institutet hidtil har havt, var i 1828, da det

*) Denne sidste Indberetning bortfalder ifølge et Circulaire fra Directionen af 14 Septbr. 1839, i hvilket Bestyrere for private lærde Instituter opfordres til, ligesom Rectorerne ved de kongelige lærde Skoler, at indbyde til den aarlige Hovedexamen ved et trykt Program, hvor der gives den i Instruxen befalede Beretning om Institutets Virksomhed i det forløbne Aar.

beløb sig til 37; ved Nøgles Bortgang iaar til anden Bestemmelse, er Antallet for Diebliffet ikkun 21; men Middeltallet for de 22 Aar, Institutet har bestaaet, er 25. Den første Dimission til Universitetet skete i Aaret 1824, da 3, som alle fik bedste Charakter, bleve dimitterede. Om Dimissionerne og Institutets øvrige Virksomhed fra dets Oprettelse af indtil 1 Octbr. 1839 skulle i næste Hefte af disse Efterretninger meddeles detaillerede Oplysninger.

II.

Øversigt over Institutets oeconomicke Status.

Faste aarlige Indtægter:

Fra den almindelige Skolefond	800 Rbd.
Af Borger-skolerne i Fredericia	200 —
Renterne af en af Commissionen udsat Capital paa 175 Rbd.	7 —
3 Portioner af det Moltke'ske Legat	120 —
Renterne af det Bruun'ske Legat paa 1000 Rbd.	40 —
Renterne af det Pontoppidan'ske Legat paa 1000 Rbd.	40 —
	<hr/>
	1207 Rbd.

Gertil kommer (for 1839):

Disciplenes Contingent, som varierer efter Antallet. I 1839 beløb det sig, foruden Legaterne, til	936 Rbd. - Mk. - s.
Den contante Kassebeholdning ved Ud- gangen af 1838	221 — 5 - 6 -
Restancerne ved samme Tid	384 — 1 - 6 -
	<hr/>
Summa Indtægt i Aaret 1839	2749 Rbd. - Mk. 12s.

Samtlige Udgifter i 1839 beløb sig til 2219 Rbd. 32 Sk., nemlig:

Lærernes Lønninger	1940 Rbd. - Mk. - Sk.
Stipendium til den afgaaende Dimissus	40 — — — —
Skatter paa Gaard og Grund	49 — 4 — 3 —
Lys, 6 Lpd.; og Brænde, 6 Favn	77 — 1 — 13 —
Skolens Bud	8 — — — —
Hele Localets udvendige og indvendige Bedlidgeholdelse og Forbedring	81 — 4 — 9 —
Diverse Udgifter, saasom til Reengjøring, Skorstensscier, Rjorseler, Bogtrykker v. s. v.	22 — 3 — 7 —
	<hr/>
	2219 Rbd. 2 Mk. - Sk.

Balance for 1839.

Indkommet:

Contant Kassebeholdning fra 1838	221 Rbd. 5 Mk. 6 Sk.
Af ældre Restancer indbetalt	143 — 3 — — —
De ovennævnte faste aarlige Indtægter	1207 — — — —
Af Contingentet for 1839	871 — — — —
	<hr/>
	2443 Rbd. 2 Mk. 6 Sk.

Udgift, som ovenanført 2219 — 2 — — —

Contant Kassebeholdning: 224 Rbd. - Mk. 6 Sk.

Restancer, ældre	240 Rbd. 4 Mk. 6 Sk.
Saar tilkommet	65 — — — —
	<hr/>
	305 Rbd. 4 Mk. 6 Sk.

Med Hensyn til Institutets Indtægter maa, foruden hvad der i det Foregaaende er blevet omtalt, her endnu bemærkes Følgende: Bidraget fra Borger-skolerne grunder sig paa en Cancelli-Resolution af 30 Januar 1820, hvorved det bevilges, „at Borger-skolerne i Trinitatis og Michaeli Kirkers Sogne i Fredericia, istedetfor at indrette de i Anordningen for Almueskolevæsenet i Kjøbstæder af 29 Juli 1814, 4de Afdeling 2det Capitel § 74 befalede Realklasser, bidrage aarlig af deres Indtægter 200 Rbd. Sols i Forening til det allernaadigst autoriserede Institut sammesteds, imod at Institutet er pligtig til at antage 1 eller 2 af Byens Borger-skolers dveligste og uformuende Drengbørn til Underviisning uden Betaling, enten som studerende eller ikke-studerende efter Omstændighederne.“ Som Følge heraf have stedsje 2 Pladser i Institutet været besatte med Børn fra Borger-skolerne, og paa Grund af et Andragende fra Stadens Borgerrepræsentanter iaar, om 1 eller 2 Pladser endnu kunde tilstaaes mod halv Skoleløn (30 Rbd. Sols) til Fordeel for Stadens Borgere, er i et Commissionsmøde af 13 Marts d. A. blevet vedtaget, at tvende Elever af Borgerklassen kunne antages mod at betale hver halv Skoleløn.

Det Pontoppidanske Legat, stort 1000 Rbd. r. S., er stiftet den 9 April 1782 af Sognepræsten for Helliggeistes Menighed i Kjøbenhavn, David Pontoppidans Enke, fød Mette Pagh (Begge vare fødte og opdragne i Fredericia). Med Renten af denne Capital forholdes saaledes: a) „Naar Noget af min eller min salig Mandes Slægt gaar i bemeldte d: Fredericia latinske Skole og samme behøver, skal han, naar han dimitteres til Academiet, nyde Renten fremfor Andre, den halve Deel af samme, naar han med et godt Testimonium forlader Skolen og reiser til Aca-

demiet, og den anden halve Deel, naar han som Student er indstreven, imod Dwittering, som i Skolens Protocol indføres." b) „Naar Ingen er af min Familie, da nyder efter fleste Stemmer af Administrationen den Discipel Renten, som det Nar dimitteres til Academiet, nemlig saadan en Discipel, der er i maadelige Omstændigheder, er flittig, har et godt Næmme og Gemyt, hvorved da forholdes, som i forrige Post er meldt." c) „Men findes der Tvende, som det Nar dimitteres, der begge ere fattige og af lige Flittighed og Lærdom, have Administratorenne Tilladelse at dele Renten imellem dem paa samme Maade, som herovenfor Lit. a. formeldes." d) „Skulde et Nar foresfalde, at Ingen af dem, som bleve dimitterede, nødvendig behøvede denne Hjælp, eller og Ingen det Nar blev dimitteret fra Skolen til Academiet, da tillades Administrationen efter fleste Stemmer at uddele de $\frac{2}{3}$ Dele af Renten til de Fattigste i Mester- og Idie Lectie saaledes, at ligesom En er flittig til, faaer den eller de saameget mere end de Andre, den øvrige fjerde Deel kjøbes saadanne Bøger for, som enten bruges i Skolen eller og nødvendig behøves ved Adkomsten til Academiet, hvilke Bøger saaledes uddeles til de flittigste Disciple, naar den aarlige Examen i Skolen foretages."

Det Bruunste Legat, stort 1000 Rbd. r. S., er stiftet af en afdød Discipel fra Fredericia lærde Skole, Justitsraad, Oberlandiaspecteur, Ridder af Dannebrog Søren Bruun, den 7 Juli 1824 og confirmeret den 1 Juni 1830. Testators Willie med Hensyn til dette Legat lyder saaledes: „I Anledning af, at jeg fra Fredericia lærde Skole er dimitteret, og i Hensyn til den gode Udsigt, det der nu etablerede lærde Institut lover til de elementære Videnskabers Fremme, legerer jeg til bemeldte Institut den

Capital 1000 Rbd. Sols, skriver et Tusinde Rigsbankdaler Sols (eller 1250 Rbd. Sedler), hvilken Sum til Institutets bestyrende Commission udbetales til Udsættelse paa gangbar Rente i næste Termin, som indtræffer efter min Død. Bemeldte Capital maa udlaaes paa første Prioritet i Jord- eller Gaard-Eiendom, enten til En af min Familie i Fredericia eller til en anden vederhæftig Mand efter Commissionens bedste Skjønne, dog under den Betingelse, at Commissionens Medlemmer, Een for Alle og Alle for Een, indstaae for Capitalens Betyggelse og lovlige Renters Svarelse i 2de Terminer aarligen. Renten af bemeldte Capital anvendes til nogenlunde Bestridelse af Contingentet for en uformuende og haabefuld Discipel i bemeldte lærde Institut. Skulde det Tilfælde, som dog ikke formodes, indtræffe, at de samme Institutet hidtil forundte kongelige Benaadninger, maatte bortfalde, og Institutet derved blive at ansee som et privat Institut, der kunde bestyres af een eneste Lærer, forfalder derved af dette Legat den ene Halvdeel til Trinitatis Kirke i Fredericia, og Renten deraf til Bedste anvendes for bemeldte Kirke; den anden Halvdeel af Capitalen til dem af mine Brødreborn eller Descendenter, som da boe i Fredericia; og ere mine dalevende Forvandre berettigede til at reclamere benævnte Obligations Capital, i Overeensstemmelse med forovsrevne min Bestemmelse.

Det Moltke'ske Legat er, som bekjendt, stiftet af Geheimestatsminister J. G. Greve af Moltke, og alene bestemt for „Embedsmænds Børn, som gaae i Skole.“ Lehnbesidderen af Grevskabet Bregentved tilkommer ene Ret til at udnævne de Børn, som skulle nyde Godt af dette Legat.

III.

Om Bestyrelsen af Institutet.

Overtilsynet med dette som med samtlige Privatinstitutter er ved Anordning af 19 Juli 1805 anbeforet den kongelige Universitets- og Skoledirection. Istedetfor det i ethvert Stift værende Skole-Ephorat, hvis Medlemmer er Stiftamtmanden og Biskoppen, træder her med samme Functioner den i Planens § 18 nævnte Commission, som oprindelig bestod af Stadens 2de Magistratspersoner, 2de Sognepræster og 2 af Disciplenes Forældre udvalgte Medlemmer; hertil ere siden komne Stadens borgerlige Raadmand og Institutets første Lærer. For Tiden ere Medlemmerne, efter den antagne Anciennetetsorden, følgende: Hr. Cancelleraad, Borgermester Rahbek, Hr. Justitsraad, Raadmand og Byksriver Dræbye, Hr. Justitsraad og Herredsfoged Boeck, Hr. Major og Adjutant hos Hs. Kongl. H. Kronprindsfru, Ridder og Dannebrogsmænd v. Schüller, Hr. Pastor Gamborg, borgerlig Raadmand Hr. Pastor Scherning, og Overlærer Bendtsen. Ved Pastor Gudes Død iaar er den ene af Geistlighedens Pladser vacant. Commissionen holder ordentligviis et Møde ved Begyndelsen af hvert Kvartal; indtræffe Ting af Vigtighed, samles den oftere. Institutets indre Bestyrelse føres af Førstelærer ene, der i denne Henseende har samme Myndighed og samme Ansvar, som Rector ved en kongelig lærd Skole.

Beretning om Fredericia lærde Instituts indre Forfatning og Virksomhed i Skoleaaret fra 1ste Octbr. 1859 til 1ste Octbr. 1840.

I.

Lærerpersonalet.

E. S. A. Bendtsen, Philol. Cand., Overlærer, Bestyrer af Institutet siden 24 Mai 1837, underviser i Latin, Græsk og Fransk i øverste Klasse, i Dansk i alle 3 Classer; har ugentlig 26 Timer.

Hr. J. F. Pape, Cand. theol., ansat som fast Lærer siden October 1836, underviser i Mathematik i øverste og mellemste Klasse, i Tydsk og Calligraphi i hele Skolen, i Latin i nederste Klasse; har ugentlig 28 Timer.

Hr. H. Søeborg, Cand. theol., ansat som fast Lærer siden October 1837, underviser i Hebraisk i øverste Klasse, i Latin, Græsk og Fransk i mellemste, i Religion og Naturhistorie i de 2 nederste, samt i practisk Tegning i nederste Klasse; har ugentlig 28 Timer.

Hr. J. Galschöt, Catechet ved Michaeli Borgerstole, ansat som Tilælærer siden Marts 1835, underviser i Religion i øverste Klasse, i Historie og Geographi i hele Skolen; har ugentlig 17 Timer.

Hr. J. v. Harboe, Premierlieutenant i fynske Infanteriregiment, ansat som Tilælærer siden October 1838, underviser i Tegning, Gymnastik og Svømning; har ugentlig 5 Timer.

II.

Underviisningsgjenstandenes Fordeling, som den har været siden October 1837.

	Nederste Cl. (2 Aar.)	Mellemste Cl. (3 Aar.)	Øverste Cl. (3 Aar.)	Tilsammen
Dansk	5 Timer	3 Timer	2 Timer	10 Timer
Latin	8 —	10 —	9 —	27 —
Græsk	(1)	4 —	4 —	8 —
Hebraisk		(1)	3 —	3 —
Tydske	3 —	3 —	3 —	9 —
Fransk	(1)	3 —	3 —	6 —
Religion	3 —	2 —	3 —	8 —
Historie	3 —	4 —	4 —	8 —
Geographi	2 —	2 —	2 —	6 —
Naturhistorie	1 —	1 —		1 —
Mathem. og praktisk Regn.	Pract. Regn. 4 —	Arithm. 2 Geom. 2	Arithm. 2 Geom. 2	10 —
Calligraphi	3 —	2 —	1 —	3 —
Tegning	3 —	3 —	3 —	3 —
Gymnastik og Svømning	2 —	2 —	2 —	2 —
				101 Timer.

Med Hensyn til Totalsummerne af Timerne til hver Disciplin, da maa bemærkes, at Aarsagen, hvorfor disse i nogle Tilfælde ere mindre end de enkelte Classers Timer for sig lader formode, er, at flere Classer undertiden ere forenede. Dette er Tilfældet i Calligraphi og Tegning; ogsaa er i Historie og Regning nederste Classe nogle Gange

forenet med mellemste. En saadan Forening af Classerne kan, uden synderlig Ulempe for Underviisningen, finde Sted i en Skole, hvor Discipelantallet ikke er større end her; ved en større Frequentis vilde det ikke være tilraadeligt. Det vil endvidere af de enkelte Timesfordelinger sees, at Modersmaalet i nederste Klasse har 2 à 3 Timer flere, end ellers almindeligt er Tilfældet, da det er antaget, at ingen sand Fremgang kan gjøres i fremmede Sprog, førend man ret forstaaer sit eget, og at det er i dette, at de almindelige grammaticalste Begreber bør læres og indstuderes. Ligeledes maa det anses for vigtigt, at den practiske Regning, som Grundvolden for Mathematiken, drives med Eftertryk i den nederste Klasse, og herfor ere ogsaa 3 à 4 Timer ugentlig den tildeelte. Paa Fransk begynder nederste Klasse, i Reglen, først i det andet Aar, og Græsk læses der kun i den sidste Halvdeel af andet Aar, ligesom ogsaa mellemste Klasse først begynder paa Hebraisk i dens 3die Aar: alt Dette skeer for saa lidet som mueligt at begynde med flere Sprog paa eengang.

Da Skoletiden, naar alle Classer skulle gennemgaaes, maa ansættes til 8 Aar, inden Dimission til Universitetet kan skee, saa meddeles her til Bedkommendes Underretning et for Institutet indtil videre vedtaget Reglement for hvad der maa være lært i hver Klasse, inden Dpshyttelse kan finde Sted:

a) I nederste Klasse, hvori tilbringes 2 Aar:

Dansk. Hele Formlæren (for Tiden efter Benhien). Læse- og Rettskrivningsøvelser. Udenadslæsning i Høfls lille poetiske Læsebog (det Halve).

Latin. Efter det første Aars Læsning i Ellendt-Cornelius Nepos fra Begyndelsen til Thrasybulus (45

Capitler). Af Grammatiken hele Formlæren (indtil videre Baden) og fragmentarisk Syntax.

Græsk. Declinationerne efter Lauges Grammatik og de tilhørende Stykker i sammes „Materialier“ baade de græske og de danske.

Tydsk. Riises mindre Læsebog heelt (208 Sider). Hjorts Gram., Reglerne for at declinere og conjugere § 1-355 (46 Sider).

Franst. Pronunciation og Børrings Manuel des enfans Pag. 1-84.

Religion. Balles Lærebog, de 5 første Capitler, og Hersøls mindre Bibelhistorie heelt.

Historie. Munthes Danmarkshistorie Pag. 1-100 (eller $\frac{1}{3}$ af Bogen, men med adskillige Udeladelser); Rosfods fragmentariske Historie Pag. 1-80 (eller $\frac{1}{3}$ af Bogen).

Geographi. Rosfods mindre Geographi Pag. 1-84 (det Halve af Bogen).

Naturhistorie. Kroyers Lærebog, de første 50 Sider.

Mathematik. Færdighed i praktisk Regning (4 Specier i benævnte og ubenævnte Tal, almindelige og Decimalsbrø).

Calligraphi. Skrift i det Mindste til Characteren godt.

b) I mellemste Klasse, hvori tilbringes 3 Aar: *)

Dansk. Ordbannelselæren og hele Syntaxis; den anden Halvdeel af Holsts poetiske Læsebog lært udenad.

*) De to første af disse kunne sammenlignes med dem, som tilbringes i anden Klasse af de kongelige Skoler, og i dem udgjøre Disciplene her 2det eller yngste Parti; i det 3die blive de 1ste eller ældste Parti = tredie Klasse i det første Aar i de kongelige Skoler.

I det tredje Aar repeteres hele Grammatiken og Holsts Læsebog.

Latin. Cornelius Nep. fra Thrasybulus til Cuden. Cæsar de bello Gallico 1. 2. 3. 4, Cicero Oratt. in Catilinam 1. 2. 3. 4. Badens Gr. § 136=178 (med adskillige Udeladelser).

I det tredje Aar: Cæsar de b. G. 5. 6. 7. 8. Ovid. Metam. 1. 2. I Gram. Formlære og Syntaxis repeterede.

Græsk. Efterat i det første Aar er læst i Langes Materialier (1834) Pag. 1=22 og Pag. 95=122 og Hovedstykkerne af Formlæren i Grammatiken, læses i andet Aar Xenoph. Anabasis I.-II. 3 og i Grammatiken hele Formlæren, med Undtagelse af Hvad der angaaer den episke Dialect (fra § 1=42).

I tredje Aar Xenoph. Anab. II. 3-IV. incl. Gram. § 42 til Syntaxis tilligemed Repetition af det forhen Læste.

Hebraisk. I Trienniets 3die Aar læses Hovedreglerne af Grammatiken efter Lindberg og de 2 første Capitler af Genesis.

Tyds. Riises store tydske Læsebog Pag. 1 = 297. Hjorts Gram. § 355=416.

I det tredje Aar Riises Læsebog til Cuden; Gram. § 416=494 (til Syntax.), samt Repetition af alt det forhen Læste.

Franst. Borrings Manuel Pag. 84 til Cuden; derefter sammes Læsebog for Mellemclasser Pag. 1=97, og Grammatiken heel.

I det 3die Aar Børring fra Pag. 97 til Cuden. Repetition af Grammatiken.

Religion. Balles Lærebog 6te, 7de og 8de Capitel; Herslebs større Bibelhistorie fra Begyndelsen til 5te Periode (Pag. 95). Nogle Psalmer udenad.

I det 3die Aar Valles Lærebog repeteret; Hersleb fra 5te Periode til 3die Afdeling (Pag. 133). Flere Psalmer udenad.

Historie. Munthes Danmarkshistorie og Rosfods fragmentariske til Enden; Rosfods Udtog af Verdenshistorien $\frac{1}{4}$ af Bogen (c. 130 Sider).

I det 3die Aar Repetition af alt det forhen Læste.

Geographi. Rosfods mindre Geogr. til Enden; Riises eller Jagerslevs Geographi, $\frac{1}{4}$ af Bogen.

I det 3die Aar Repetition af alt det forhen Læste.

Naturhistorie. Kroyers Lærebog fra Pag. 50=115.

I det 3die Aar fra Pag. 115 til Enden, og det Hele repeteret.

Mathematik. Bjørns Geometri fra § 1=89 incl. og Arithmetik § 1=72 incl.

I det 3die Aar Geometri § 90=127 og Repetition af det Foregaaende, Arithmetik § 73=85 incl., Repetition og noiere Udvikling efter Berg af Læren om Forhold, Proportioner og Bogstavsregning.

Calligraphi. Skrift til Characteren meget godt.

c) I øverste Classe, hvori almindeligheds tilbringes 3 Aar, forsettes og fuldendes Underviisningen i alle Disciplinerne saavidt, at Betingelserne for at blive Student, ifølge de bestaaende Anordninger og navnlig Bekjendtgjørelsen af 10 August 1818, kunne opfyldes. Det maa dog tillige bemærkes, at Ingen dimitteres med det i fornævnte Bekjendtgjørelse anførte Minimum, men at især i de to gamle Sprog et efter Omstændighederne passende Plus forinden maa være naaet. Hermed menes ikke, at et saadant Plus skal naaes

ved at høre Alt statarisk gjennemgaaet (thi i det Tilfælde vilde et længere end det vedtagne Cursus være nødvendigt), men at der i de to sidste Aar gjøres større Fordringer til Disciplenes Selvvirksomhed, saa at de selv, efterat have hørt nogle Pensa foredragne, paa egen Haand, med nogle Hjælpe midler ved Siden, maae studere videre. *)

III.

De Pensa, som i dette Skoleaar ere gjennemgaaede, med Angivelse af de brugte Lære- og Læseboget.

I. Dansk.

1) Nederste Klasse.

De 5 egentlige Timer ere blevne anvendte til Rettskrivnings- og Læseøvelser, Grammatik og Udenadslæsning af poetiske Stykker. Rettskrivningsøvelserne stete deels ved Dictat, deels derved, at et Stykke af en passelig Bog blev forelæst og derefter af Disciplene nedskrevet, saavidt de kunde memorere det; under Rettelsen heraf bleve tillige de vigtigste Regler af Væren om Skilletegnene meddeelte. Ved Læseøvelserne, som indtil videre anstilles i Flor's Læsebog, vænnes Disciplene til at læse reent og tydeligt op, til, saavidt mueligt med egne Ord, at sige Indholdet af det

*) Det er mig kjærst her at kunne give to af Institutets Disciple det bedste Vidnesbyrd for en saadan Selvvirksomhed: Carl Diekmann og Daniel Priess have i det forløbne Aar, efter at have hørt gjennemgaae et Par af Sangene, paa egen Haand læst Homers hele Iliade og desuden en Pentade af Livius.

Oplæste, at sammenligne og adstille de forskjellige Ordklasser, hvorved stadigt Hensyn habdes til det i Grammatiken Læste. *Benkiens Gram. Pag. 1=62.* I *H. P. Holsts* poetiske Læsebog lærtes udenad Stykkerne fra *Pag. 1=41*; disse fremsagdes høit og tydeligt, paa en til Indholdet passende Maade og uden kunstlet Declamation.

2) Mellemste Klasse.

De 3 ugentlige Timer i denne Klasse ere blevne brugte til 1) en Stil hver Uge, af historisk eller religiøst Indhold, undertiden ogsaa af almindeligt Indhold, saasom Naturbeskrivelser, Breve af opgivet Indhold, eller til at sammensætte Fortællinger af opgivne Ord; 2) til Indstudering af Orddannelses- og Sætningslæren (*Benkiens Pag. 80=88 og Pag. 122=126*); 3) Læseøvelser i *Flor*, hvorved det i Grammatiken Gjennemgaaede noiere er blevet oplyst og practisk indøvet; 4) i *Holsts* Læsebog lært udenad fra *Pag. 34=50* og repeteret fra *Pag. 1=34*.

3) Øverste Klasse.

I denne Klasse er hver Uge bleven ubearbejdet een, undertiden 2 Opgaver enten af historisk eller religiøst Indhold, og ved Rettelserne er der gjort opmærksom paa Behandlingsmaaden af saadanne Materier, og søgt at tilvejebringe Correcthed i Udtrykket.

II. Latin.

1) Nederste Klasse.

Med de Ældste, som have været 2 Aar i Classen, er iaar læst af *Cornelius Nepos: Miltiades, Themistocles, Aristides, Pausanias, Cimon, Lysander og Alcibiades*; af *Phædr* i *Fabler* ere 10 læste udenad. Af *Ba*=

den s latinſke Grammatik fra Verba anomala til Syntaxis, nogle mindre betydelige Anmærkninger undtagne; desuden er alt det Foregaaende af Formlæren repeteret, og da en noiagtig Analyse af det Læste især er tilſigtet, er ikke alene den paradigmatiske Deel af Grammatiken idelig og ſtykkeviis daglig bleven repeteret, men tillige alle de Hovedregler i Syntaxis indtil Adverbiernes Syntaxis, hvortil Pæsoningen af de nævnte Stykker har givet Anledning, ere blevne lærte udenad.

Det andet Parti har af Ellendts Pæsebog læst fra Begyndelsen til 41de Stykke (33te og 37te Stykke incl. undtagen, og af Badens Gram. til conjugatio periphrastica, nogle Anmærkninger undtagne.

Et Par Disciple, som indkom i April d. N. har læst de 12 første Stykker af Ellendt og af Grammatiken fra Begyndelsen til Pronomina, alle Anmærkninger og Njongsreglerne undtagne. De ſamme 2 Disciple have ligeledes i de øvrige Discipliner læst forholdsviis Mindre end de andre.

2) Mellemſte Claſſe.

Øverſte Parti har paa egen Haand og ved Hjælp af N. Møllers Øverſættelse læst Cicerøs 4 Taler mod Catilina; desuden repeteret 1ſte, 2den og 3die Bog, og i Forening med andet Parti læst 4de, 5te og 6te af Cæsars Comm. de bello Gallico, hvilket ſidſte forud enten er blevet gennemgaaet af Læreren eller af Disciplene ved Lærerenſ Veiledning; ved hvilken ſidſte Methode Disciplene ere blevne øvede i ſelv at conſtruere og øve deres Lænkøbne, ſaa de lettere paa egen Haand kunne læſe en Forfatter, uden ſtrar at ty til andre Hjælpe midler, og Læreren tillige har ſaaet Leilighed til at lære deres Evner at

kjende, hvor store Penssa han til hver Dag tør foresætte dem, og hvilke Fremskridt de have gjort. For at styrke Sufkommelsen og ved Stileøvelser at kunne have Glosfer og Constructioner paa rede Haand, ere af Cornelius Nep. Iphicrates, Chabrias og Timotheus lærte udenad. I Badens Grammatik er læst fra Begyndelsen til § 45 og fra § 103=136, og af overste Parti desuden i Syntaris til § 150 saaledes, at alle Anmærkningerne ere medtagne.

To Timer om Ugen ere anvendte til skriftlige Stileøvelser, 1 à 2 Timer til at gjenneengaae 2 hjemme skrevne Stile, og 1 à 2 Timer til Øvelser i strax at oversætte korte og mindre vanskelige Sætninger.

3) Overste Klasse.

Af Autores ere læste: Cicero de officiis alle 3 Bøger; Ciceros Taler for Sextus Roscius, det Maniliske Lovforslag, og de 4 imod Catilina; de 6 første Bøger af Cæsars Commentarii de bello Gallico; Virgils Æneide de første 3 Sange; Horatij's Breve. Ved Examinationen ere tagne de fornødne grammatiske, antiqvariske, mythologiske og metriske Hensyn. Badens Grammatik. Ugentlig udarbejdedes 2 latinske Stile og 1 Oversættelse af Latin paa Dansk, hvoraf den ene Stil hjemme. Til nogle af Stilene gaves efter Rettelsen verba dictata, der lærtes udenad; undertiden dicteredes ogsaa en Oversættelse til de latinske Opgaver, for at tjene til Mønster.

III. Græsk.

1) Nederste Klasse.

For at de til Optagelse i mellemste Klasse aspirerende Disciple kunne medbringe nogen Rundskab i Græsk, ere der nogle Gange om Ugen i det sidste Semester læst Græsk med

dem, saa at de have lært Oplæsning og Begyndelsesgrunde af Formlæren i Forbindelse med Læsning af de første Blade i Langes Materialier.

2) Mellemste Klasse.

Hele Classen har læst og gjentagne Gange repeteret Xenophons Anabasis 1ste Bog og 2den Bogs 1ste og 2det Capitel. Dette er blevet gennemgaaet paa samme Maade som 4de, 5te og 6te Bog af Cæsar, saaledes at tilige Oversættelsen er bleven dicteret, samt de vigtigste Glosser, deres Derivation og Betydning. I Langes Grammatik har øverste Parti læst hele den paradigmatiske Deel, med Forbigaaelse af de episke Former og de uregelmæssige Verber, der ikke forekomme i det af Anabasis Læste; nederste Parti det samme, med Undtagelse af nogle Anmærkninger og de uregelmæssige Verber.

3) Øverste Klasse.

Af Auctores ere læste: Xenophons Anabasis 1ste, 2den og 3die Bog; Homers Iliade 1ste, 2den og 6te Sang; af Testamentet Johannis Evangelium. I Langes Grammatik hele Formlæren, og af Syntaxis fra Pag. 237 til Enden.

IV. Hebraisk.

Øverste Klasse.

Dimittenderne have 3 Gange repeteret det, der til Examen artium er befalet at læses af Genesis. Lindbergs „Hovedreglerne af den hebraiske Grammatik“ ere repeterede et Par Gange. De Øvrige i Classen have læst hele Grammatiken og fra Begyndelsen til Cap. 19 i Genesis. De første 4 Capitler bleve først gennemgaaede af Læreren, men det Øvrige er af Discipleene selv læst ved

Hjælp af Lindbergs „Analytisk hebraisk=dansk Haand=Lexicon.“ Den ene Time anvendtes til Grammatik.

V. Tydsk.

1) Nederste Klasse.

1ste Afdeling har af Riises store Læsebog læst fra Pag. 67=123 og af den poetiske Deel af Wolffs Læsebog Pag. 1=38. Hjorts Gram. § 161=342 og dicterede Rjensregler.

2den Afdeling Riises mindre Læsebog fra Pag. 117=208. I Hjorts Gram. læst det samme som 1ste Afdeling.

2) Mellemste Klasse.

1ste Afdeling har læst af Bredovs allgemeine Weltgeschichte fra Pag. 169=331, og i Hjorts Gram. fra § 332=459 (undtaget § 393-427).

2den Afdeling: Riises store tydske Læsebog Pag. 107=221, og af Grammatiken det samme som første Afd. Begge Partier have læst „das Lied von der Glocke,“ af Schiller og nogle andre Smaadigte udenad.

3) Øverste Klasse.

Hele Classen: Bloms Chrestomathi fra Pag. 115 til Enden; af Hjorts Gram. hele den paradigmatiske Deel, undtagen Rjensreglerne, som tilligemed nogle Regler af Syntaxis ere lærte efter Abrahamfens tydske Sprog= lære. Stil 1 Gang om Ugen.

VI. Fransk.

1) Nederste Klasse.

Øvelser i Oplæsning. 1ste Parti har desuden i Borings Manuel des enfans læst fra Pag. 114=140 og

2det fra Pag. 22=32. Om trent 2 Blade af de bag i Bogen anførte Glosjer ere lærte udenad.

2) Mellemste Klasse.

Hele Classen har af Borrings Læsebog for Mellemklasser læst fra Begyndelsen til Pag. 53. Herved er brugt samme Fremgangsmaade som ved Læsningen af 4de, 5te og 6te Bog af Cæsar. Nogle Sider ere lærte udenad. Den paradigmatiske Deel af Grammatiken er af de Ældre repeteret efter Deichmann og af de Jyngre læst første Gang.

3) Øverste Klasse.

Ideler og Nolte Pag. 173=348. Foruden den almindelige Examinationsmaade med at læse op, oversætte og analysere er ogsaa brugt den Methode, at Læreren har fremsagt hele franske eller oversatte Perioder af det Læste, som Disciplene da strax skulde oversætte paa Dansk eller Fransk; herved vænnes Dret, Opmærksomheden skærpes, og Sproget indstudies paa en practisk Maade. Skriftlige Retroversioner ere ogsaa brugte, ligesom Stil 1 Gang om Ugen. Deichmanns Grammatik bruges indtil videre; af Syntaxis er læst fra Pag. 175 til Enden, samt hele Formlæren repeteret.

VII. Religion.

1) Nederste Klasse.

Balles Lærebog de 2 første Capitler. Indholdet af Paragrapherne og Skriftstederne er først blevet forklaret og udviklet; kun Skriftstederne fordres ordret lærte. 1ste Parti har i Herslebs større Bibelhistorie læst fra Begyndelsen til Dommernes Periode, og 2det i den mindre fra Begyndelsen til Profeterne. Af den brugelige Psal-

mebog ere Psalmerne 1, 15, 25, 41, 61, 64, 91, 294, 296, 387, 467, 560 lærte udenad, efterat først deres Indhold er blevet forklaret.

2) Mellemsste Klasse.

De første 3 Capitler af Valles Lærebog ere repeterede, og i Herslebs større Bibelhistorie læst fra den jødiske Stats Deling til Jesu Historie.

3) Øverste Klasse.

Dimittenderne have repeteret Fogtmanns Lærebog og Herslebs større Bibelhistorie heelt igjennem. De Øvrige have læst det Halve af begge ovennævnte Lærebøger. Det er beklageligt, at En af de Herrer Profesorer i Theologien ved Universitetet ikke har paataget sig at udarbejde en Lærebog i Religionen, der kunde være mere tilfredsstillende baade med Hensyn til Indhold og Form end den ovennævnte vidtloftige og i Definitioner unøjagtige Lærebog; og det saameget mere som Erfaring synes at lære, at selv den Discipel, der baade veed og kan forklare Alt, hvad bemeldte Lærebog indeholder, dog ei kan tilfredsstille Examinator ved Examen artium.

VIII. Historie.

1) Nederste Klasse.

Iste Parti har læst i Munthes Danmarkshistorie ved Werlauff fra Pag. 53 = 185 o: fra Svend Estrithsen til Frederik den Tredie, og 2det Parti fra Pag. 146 = 209 o: Frederik den Anden til Christian den Femte. For desto hurtigere at skaffe Disciplene et Overblik over Historien, er de berømte Mænds Historie, paa enkelte Undtagelser nær, gaaet forbi. Endvidere er læst i Rosfods fragmentariske

Fremstilling af Historiens vigtigste Begivenheder af 1ste Parti fra Pag. 1=34 o: den ældre Historie indtil Rom som Republik og fra Pag. 92=129 o: mærkbare Begivenheder efter det vestlige romerske Riges Undergang til Americas Opdagelse; 2det Parti fra Pag. 124=176 o: fra Americas Opdagelse til Frederik den Anden i Preussen. (Alt er beregnet inclusive).

2) Mellemske Klasse.

Her bruges foruden de 2 nævnte Lærebøger tillige Kofods større Udtog af Verdenshistorien. Af Fædrelandshistorien har 1ste Parti læst fra Christian den Femte til Frederik den Sjette, 2det Parti fra Christian den Femte til Frederik den Femte; af Kofods fragmentariske Fremstilling 1ste Parti fra Pag. 167 (Peter den Store) til Enden, 2det Parti fra Pag. 161=211 o: fra Carl den Tolvte til Parisfreden 1815; af Verdenshistorien 1ste Parti fra Pag. 234=249 og fra 337=363 o: Polens Historie og Frankrigs fra Bourbonerne til Directorialregjeringen, 2det Parti fra Pag. 1=27 og fra Pag. 234=249 o: den ældre Historie til de puniske Krige, og Polens Historie.

3) Øverste Klasse.

Dimittenderne have flere Gange repeteret Kofods større Udtog heelt igjennem. Til Danmarks og enkelte andre Rigers Historie have Disciplene efter Dictat optegnet og lært Afskilligt især henhørende til Regenternes indvortes Regjering. De Øvrige i Classen have læst efter samme Bog den ældre Historie, samt Danmarks, Sverrigs, Ruslands, Preussens, Polens, Ungarns, Schweitz's og Italiens Historie.

IX. Geographi.

1) Nederste Klasse.

Her bruges Kofods Geographi for Begyndere (1839); af 1ste Parti er læst fra Pag. 1-56 (Frankrig) og fra Pag. 141 til Enden (Africa, America, Australien); af 2det Parti fra Pag. 1-48 (Storbritannien).

2) Mellemste Klasse.

I Kofods anførte Geographi har 1ste Parti læst fra Pag. 41-109 α : fra Rusland til Tyrkiet, 2det Parti fra Pag. 48-89 α : fra Storbritannien til Preussen. Endvidere har hele Classen læst Danmark, Tyrkiet og Grækenland, nogle efter Ingerslevs, andre efter Niises Lærebog.

3) Øverste Klasse.

Dimittenderne have repeteret Niises Geographi heelt igjennem, de Øvrige fra Pag. 119-347 α : fra Tydskland til Asien. Efter Dictat er Noget rettet, Noget tilføiet og Noget udeladt.

X. Naturhistorie.

Nederste og mellemste Klasse.

Efter Kroyers Lærebog er læst fra Leddebyrene til Enden.

XI. Mathematik.

1) Nederste Klasse.

Hele Classen practiske Øvelser i de 4 Specier med benævnte og ubenævnte Tal, saaledes at enten Alle paa een gang bestjæftiges med samme Regnestykke paa Tabellen, hvilket da en af Disciplene udfører hoit, eller hver regner sit, navnlig i de to Timer, da denne Klasse er samlet med

den mellemste. De Ældste have tillige gennemgaaet almindelig og Decimalbrøk, og deri regnet en Mængde Exempler deels hjemme, deels i Timerne.

2) Mellemste Klasse.

1ste Afdeling har efter Bergs „de første Grunde af den almindelige Mathematik,“ læst Brøk, og i Bjørns Arithm. fra § 45=52 og fra § 59=65 inclusive; 2den Afd. i Bjørn fra § 1=44 incl.

I Geometrien har 1ste Afd. læst de parallelle Linier efter Hjelte (dicteret), og i Bjørns Geom. fra § 52=89 incl.; 2den Afd. fra § 1=42 incl.

3) Øverste Klasse.

1ste Afdeling: i Bjørns Arithmetik de 2 første Cursus, samt Ligninger af 1ste Grad med een ubekjendt Storrelse og Bogstavbrøk. Desuden er Bergs første Grunde paa mange Steder afbenyttet og ved enkelte Beviser ogsaa andre Forfattere. 2den Afdeling: Bjørn andet Cursus fra § 45=65 og fra 73=85 (Læren om Forhold og Proportioner, Decimalbrøk, Kvadrat- og Cubikrod), med Tillæg af Berg.

I Geometrien har 1ste Afd. i Bjørns Lærebog læst fra § 1=145, og 2den Afd. fra § 123=145. Hvad Underviisningen i Mathematik angaaer, er der især anvendt Flid paa Tydelighed og Fuldstændighed i Beviserne, og paa at frembringe en klar Indsigt hos Disciple, ligesom heller ikke noget Tillæg i det opgivne Pensum er forbigaaet.

XII. Om Tegneunderviisningen.

Fremgangsmaaden hermed er følgende:

Begyndelsen skeer med Lineartegning paa fri Haand. Dernæst gaaes over til den geometriske Tegning, og læres

ved denne Leilighed Begyndelsesgrudadene til Geometrien. Naar Eleven har Kjendskab til og Færdighed i at tegne de forskjellige Flader, skeer Overgangen til Lineperspectivet, hvorved det Nødvendigste forklares. Herved anvendes Staaltraads-Skeletter af de regulære Legemer, Terningen, Prismet, Pyramiden, Cylinderen, Keglen og Kuglen. Naar Eleven med Sikkerhed kan tegne et perspectivisk Billed af disse Gjenstande, set fra forskjellige Synspuncter, begyndes med at tegne efter faste Legemer, først enkelte, siden i forskjellige Sammensætninger, og derved at anbringe Skygge og Lys. Derefter Conturtegnning af det menneskelige Legeme, isærdeleshed Hoveder, først de enkelte Dele, siden samlet, samt i forskjellige Stillinger, forskjellige Kjon, Aldere, Videnskaber, Portraiter, idealske Figurer; ogsaa Landskaber, Frugter, Blomster, Dyr m. m. Naar Eleven har tilstrækkelig Færdighed i fornævnte Dvenser, tillades det ham at schattere eller colorere. Geographisk Korttegnning bliver ogsaa øvet.

Schema over den offentlige Examen i September 1840.

A. Skriftlig Prove.

Mandag den 14 September.

8-12	Latinsk Stil	Cl. 3.
2-5	Arithmetisk Opgave	Cl. 3.

Tirsdag den 15 September.

8-12	Religiøs Opgave	Cl. 3.
2-5	Fransk Stil	Cl. 3.

Onsdag den 16 September.

8-12	Oversættelse fra Latin paa Dansk .	Cl. 3.
2-5	Geometrisk Opgave	Cl. 3.
2-5	Latinsk Stil	Cl. 2.

Torsdag den 17 September.

8-12	Historisk Opgave	Cl. 3.
8-10	Arithmetisk Opgave	Cl. 2.
10-12	Geometrisk Opgave	Cl. 2.
9-12	Dansk	Cl. 1.
2-5	Tydske Stil	Cl. 3.
2-5	Dansk Stil	Cl. 2.
2-5	Regning	Cl. 1.

den mellemste. De Ældste have tillige gennemgaaet almindelig og Decimalbrøk, og deri regnet en Mængde Exempler dels hjemme, dels i Timerne.

2) Mellemste Klasse.

1ste Afdeling har efter Bergs „de første Grunde af den almindelige Mathematik,“ læst Brøk, og i Bjørns Arithm. fra § 45=52 og fra § 59=65 inclusive; 2den Afd. i Bjørn fra § 1=44 incl.

I Geometrien har 1ste Afd. læst de parallelle Linier efter Hjelte (dicteret), og i Bjørns Geom. fra § 52=89 incl.; 2den Afd. fra § 1=42 incl.

3) Øverste Klasse.

1ste Afdeling: i Bjørns Arithmetik de 2 første Curfus, samt Ligninger af 1ste Grad med een ubekjendt Størrelse og Bogstavbrøk. Desuden er Bergs første Grunde paa mange Steder afbenyttet og ved enkelte Beviser ogsaa andre Forfattere. 2den Afdeling: Bjørn andet Curfus fra § 45=65 og fra 73=85 (Læren om Forhold og Proportioner, Decimalbrøk, Kvadrat- og Cubikrod), med Tillæg af Berg.

I Geometrien har 1ste Afd. i Bjørns Lærebog læst fra § 1=145, og 2den Afd. fra § 123=145. Hvad Undervisningen i Mathematik angaaer, er der især anvendt Flid paa Tydelighed og Fuldstændighed i Beviserne, og paa at frembringe en klar Indsigt hos Disciple, ligesom heller ikke noget Tillæg i det opgivne Pensum er forbigaaet.

XII. Om Tegneunderviisningen.

Fremgangsmaaden hermed er følgende:

Begyndelsen skeer med Lineartegning paa fri Haand. Dernæst gaaes over til den geometriske Tegning, og læres

ved denne Leilighed Begyndelsesgraadene til Geometrien. Naar Eleven har Kjendskab til og Færdighed i at tegne de forskjellige Flader, stcer Overgangen til Lineiperspectivet, hvorved det Nødvendigste forklares. Herved ansendes Staaltraads=Skeletter af de regulaire Legemer, Terningen, Prismet, Pyramiden, Cylinderen, Keglen og Kuglen. Naar Eleven med Sikkerhed kan tegne et perspectivisk Billed af disse Gjenstande, sete fra forskjellige Synspuncter, begyndes med at tegne efter faste Legemer, først enkelte, siden i forskjellige Sammensætninger, og derved at anbringe Skygge og Lys. Derefter Conturtegning af det menneskelige Legeme, isærdeleshed Hoveder, først de enkelte Dele, siden samlet, samt i forskjellige Stillinger, forskjellige Kjon, Aldere, Videnskaber, Portraiter, idealske Figurer; ogsaa Landskaber, Frugter, Blomster, Dyr m. m. Naar Eleven har tilstrækkelig Færdighed i fornævnte Øvelser, tillades det ham at schattere eller colorere. Geographisk Korttegning bliver ogsaa øvet.

Schema over den offentlige Examen i September 1840.

A. Skriftlig Prove.

Mandag den 11 September.

8-12	Latinsk Stiil	Cl. 3.
2-5	Arithmetisk Opgave	Cl. 3.

Tirsdag den 15 September.

8-12	Religiøs Opgave	Cl. 3.
2-5	Fransk Stiil	Cl. 3.

Onsdag den 16 September.

8-12	Oversættelse fra Latin paa Dansk .	Cl. 3.
2-5	Geometrisk Opgave	Cl. 3.
2-5	Latinsk Stiil	Cl. 2.

Torsdag den 17 September.

8-12	Historisk Opgave	Cl. 3.
8-10	Arithmetisk Opgave	Cl. 2.
10-12	Geometrisk Opgave	Cl. 2.
9-12	Dansk	Cl. 1.
2-5	Tydsk Stiil	Cl. 3.
2-5	Dansk Stiil	Cl. 2.
2-5	Regning	Cl. 1.

B. Mundtlig Prøve.

Lørdag d. 19 Septb.	8=12 Latin.	}	Dimittenderne.
	3=7 Arithmetik.		
	Geographi.		
Mandag d. 21 Septb.	8=12 Græsk.		
	3=7 Historie.		
	Tydsf.		
Tirsdag d. 22 Septb.	8=12 Hebraisk.		
	Fransf.		
	3=7 Geometri.		
	Religion.		
Dnsdag d. 23 Septb.	8=10 Latin	Cl. 3.	
	10=12 Græsk	Cl. 2.	
	3=6 Historie og Geographi	Cl. 1.	
Torsdag d. 24 Septb.	8=10 Græsk	Cl. 3.	
	10=12 Tydsf	Cl. 2.	
	3=6 Mundtlig Regning og Fransf	Cl. 1.	
Fredag d. 25 Septb.	8=10 Hebraisk	Cl. 3.	
	10=12 Dansk	Cl. 1.	
	3=6 Latin	Cl. 2.	
Lørdag d. 26 Septb.	8=10 Tydsf	Cl. 1.	
	10=12 Dansk	Cl. 2.	
	3=6 Historie og Geographi	Cl. 3.	
Mandag d. 28 Septb.	8=11 Religion og Naturhi= storie	Cl. 2.	
	11=12½ Religion	Cl. 3.	
	3=6 Latin og (Græsk) .	Cl. 1.	
Tirsdag d. 29 Septb.	8=10 Arithmetik og Ge= metri	Cl. 3.	
	10=12 Fransf	Cl. 2.	

	3-6 Religion og Naturhi-	
	storie	Cl. 1.
Torsdag d. 30 Septb.	8-12 Arithmetik og Geo-	
	metri	Cl. 2.
	3-6 Fransk og Tydsk . .	Cl. 3.
Torsdag d. 1 Octbr.	9-12 Historie og Geo-	
	graphi	Cl. 2.
Freitag d. 2 Octbr.	Al. 8 Translocation.	

De Forældre eller Bærger, som ønske Børn optagne i Institutet fra det nye Skoleaars Begyndelse, ville behage, i Overensstemmelse med foranstorte Plans § 7, at lade dem møde paa Skolen Fredagen d. 2 Octbr. Kl. 9 til foreløbig Prøve.

Fretdagen den 9 October tager Skolen igjen sin Begyndelse til sædvanlig Tid.

I dette Aar afgaae til Universitetet:

- 1) Carl Andreas Christian Dichmann, en Søn af afdøde Major og Vagtmester=Lieutenant i Fredericia v. Dichmann.
- 2) Johannes Conrad Bolwig, en Søn af Hr. Krigs-Assessor Bolwig til Karensdal ved Fredericia.
- 3) Ulrich Christian Hans Dræbye, en Søn af Hr. Justitsraad, Raadmand og Bysskriver Dræbye i Fredericia.

- 4) Martin Petersen Hyrup, en Son af Hr. P. M. Hyrup, Eier af Bredbads Mølle ved Horsens.
 5) Laurits Enewold Volwig, Broder til No. 2.
-

Til at underkaste sig her i Institutet det i Skoleforordningens § 103 befalede Tentamen er anmeldt:

Carl Wilhelm Bøger, en Broder søn af Hr. Inspecteur Bøger i Stoustrup ved Fredericia.

Disciplenes Fædre og Børgere samt andre Skolens og Videnskabernes Belyndere indbydes herved til at bære Examens mundtlige Deel med deres Nærværelse.
